

Черна каня *Milvus migrans*

Описание на вида

Мигрант с „разтеглена“ във времето миграция. Трудно може да се определят характерни пикове. Най-често се регистрират единични птици, но често се наблюдават групи от по 5-7 мигранта заедно.

Сн. Torsten Prohl

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

В България миграцията е целенасочено проучвана след 1977 г. (Laine, 1978). Пролетният прелет започва от началото на март до средата на май с максимум през последното десетдневие на март, а есенният – от началото на август до първата десетдневка на октомври с максимум около 20 август (Симеонов и др., 1990). Значително по-добре е проучена есенната миграция на вида. В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) есенната миграция е проучена в района на Атанасовското езеро, като за 24-годишния период са регистрирани числености от 35 (2001 г.) до 804 (1979 г.) индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011). През 1997 г. (когато на Атанасовско езеро не е имало наблюдение на миграцията) при целево проучване на есенната миграция в района на местността „Пода“ в източната част на Мандренското езеро са отчетени 13 черни кани за един миграционен сезон (НБОИ, 2012). При проучване на есенната миграция в района на Котел в Стара планина през 1998 г. са наблюдавани 120 черни кани за миграционния сезон. Миграция на черни кани е наблюдавана в района на Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, като за един миграционен сезон са установени да прелитат 31 индивида (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Natura 2000, миграция на черни кани е установена в района на Добруджа при Българево (151 индивида), Горичане (8 инд.), Балчик (110 инд.), Рогачево (38 инд.), при село Мадара (2 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (7 инд.) и Паницово (30 инд.), в района на Созопол при село Равадиново (5 инд.) и в Странджа при Малко Търново (2 инд.) (БДЗП, 2005). Най-голям брой мигриращи черни кани през този миграционен сезон са наблюдавани при село Българево. На временна наблюдателна точка и Кабиюк могила край Шумен е наблюдаван един индивид. При това проучване е установено, че през 2004 г. миграцията на черната каня започва от първата десетдневка на август и продължава до края на октомври. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, черни кани са установени в района на Добруджа при Горичане (11 инд.), Българево (62 инд.), Топола (110 инд.), Безводица (21 инд.), Кремена (20 инд.), Суворово (7 инд.) и Ефрейтор Бакалово (наблюдателна точка Суха река) (9 инд.), в района на Провадия (8 инд.) и Атанасовско езеро (601 инд.), като най-голям брой прелитащи черни кани за миграционния сезон са установени на Атанасовско езеро. През 2005 г. есенната миграция на черната каня започва в началото на август и продължава до последната седмица на октомври. Интензивна есенна миграция е наблюдавана в средата и в края на септември. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания мигриращи черни кани са наблюдавани при Каварна, Хаджи Димитър, Селце, Могилище, Бежаново, Горичане, Сърнино, Василево, Люляково, Снягово, Добротич, Телериг, Карапелит, Росица, Александрия, Добрин, Стан, като най-голям брой мигриращи черни кани са установени през 2010 г. при село Снягово – 33 индивида за миграционния сезон (Герджиков, Илиев, 2012), а също така при Люляково – 32 индивида. В периода 2008 – 2009 г. проучвания на есенната миграция са осъществени и по поречието на река Дунав

и Дунавската равнина, като мигриращи черни кани са установени да прелитат в района на село Вълбел (в Защитена зона „Никополско плато“) – 3 индивида, Песчинското блато (в защитена зона „Комплекс Беленски острови“) - 1 индивид и блатото Кайкуша (в защитена зона „Свищовско-беленска низина“) – 1 индивид (НБОИ, 2012).

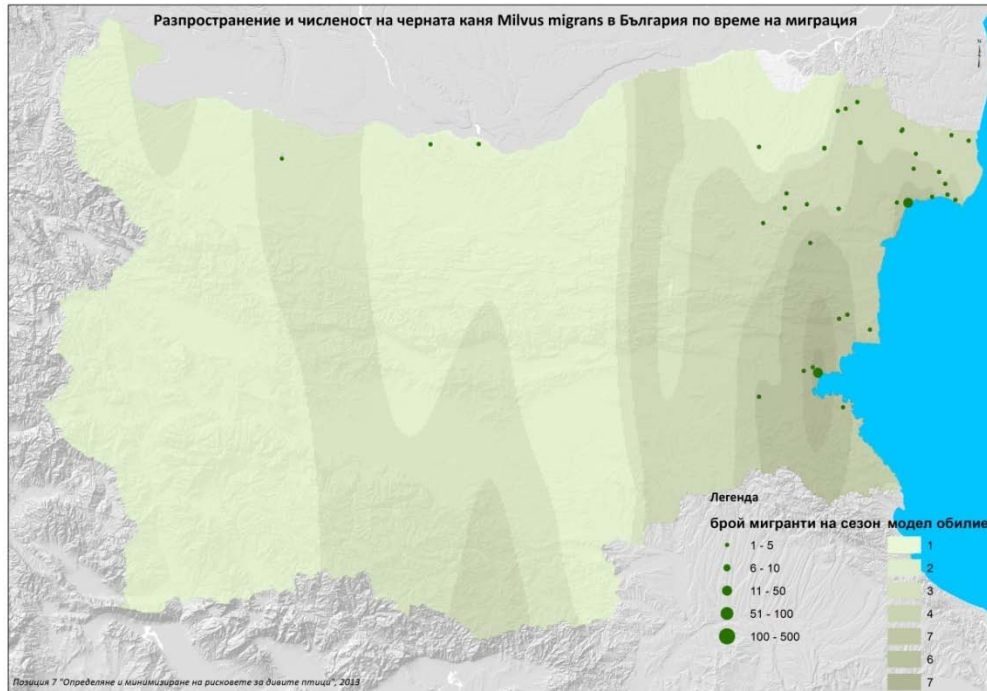
В Световния справочник на миграционните пътища на грабливите птици (Zalles, Bildstein, 2000) като места със значителна миграция на черни кани в България, освен Атанасовско езеро, са посочени Котленска планина (120 инд.), Малко Търново, нос Емине (113 инд.) и курорта Албена (115 инд.), нос Калиакра, Ломовете, Луда Камчия, Пловдив, Софийската котловина (виж и Янков и кол., 1994), Радовец, долното течение на река Арда.

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, черни кани по време на есенна миграция са наблюдавани основно по Черноморското крайбрежие - в района на нос Калиакра, курортния комплекс Свети Константин и Елена, ЗМ Ятата, жп гара Повеляново и в района на Бургаските езера и Поморийско езеро. Наблюдения има и в района на Нова Черна край река Дунав. Обикновено са наблюдавани единични птици. Ято от 10 мигриращи черни кани е наблюдавано в района на град Каварна през 2004 г. (НБОИ, 2012).

Пролетната миграция на черната каня е по-слабо проучена. През пролетта на 2005 г. при паралелните проучвания на пролетната миграция в Добруджа са установени черни кани при село Кремена - 1 индивид за миграционния сезон и при Провадия – 30 индивида. През същия сезон е проведено проучване на пролетната миграция по долината на река Места при село Огняново, като там не са регистрирани мигриращи черни кани. В периода на интензивни проучвания на миграцията в Добруджа заради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори, мигриращи черни кани са установени при Бежаново (20 инд. през 2010 г.), Сърнино, Василево, Пролез, Люляково, Снягово, Карапелит, Добрин, Александрия (13 инд. през 2009 г.), Могилище, Хаджи Димитър, Суворово, Станата, Преселка (14 инд. през 2009 г.), Добротич (10 инд. през 2010 г.). По време на проучване на пролетната миграция в Дунавската равнина, при село Вълбел (защитена зона „Никополско плато“) през 2010 г. са регистрирани 3 мигриращи черни кани, а при село Сливата през 2011 г. са установени 2 индивида за миграционния сезон. При случайни наблюдения през пролетния период, мигриращи черни кани са наблюдавани в Дунавската равнина – край град Видин (1988 г.), край село Сандрово (1994 г.), в района на рибарници Калимок (1994 г.), както и край село Добрич, Ямболско (2012 г.), Върбица (2011 г.), при село Драгомъж в Лудогорието (2012 г.), защитена зона Палакария. (2012 г.) и край река Тунджа при село Дунавци (2009 г.) (НБОИ, 2012)

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г., бе установено, че черните кани летят на широк фронт над цялата страна, като по-интензивен прелет се наблюдава в източната и централната част на Добруджа (Дуранкулак и Пленимир), Лудогорието (Острово) и в централната част на Дунавската равнина (Галиче). По време на проучването на есенната миграция през 2012 г. по-интензивен прелет на черни кани се наблюдава в района на Бургас, по поречието на река Тунджа и през Източните Родопи в Южна България, като и в Централна (Пленимир и Росеново) и Приморска Добруджа в района на Дуранкулак.

По време на проучването на пролетната миграция през 2012 г. в Южна България черни кани са наблюдавани да мигрират на всички наблюдателни точки в Южна България и Добруджа с изключение на Костур. Относително интензивен прелет на черна каня се наблюдава в района на Бургас (при селата Суходол и Ветрен) и поречието на река Тунджа в Южна България и в Централна и Западна Добруджа (в района между Преселенци и Гешаново).

Фиг. 34 Разпространение и численост на черната каня в България по време на миграция на база на наличната информация

Характеристика на миграцията

Численост и фронт на миграцията

По време на пролетна миграция през България пряко са преброени да прелитат 128 черни кани (2012 г.). Като цяло в западната част на страната през пролетта са регистрирани само единични птици. Като се има предвид склонността на вида да се концентрира в източната част на страната, както и че птиците летят предимно поединично и на малки групи, може да се оцени, че през пролетта през територията на България преминават не по-малко от 400 птици. През пролетта черната каня прелита над територията на цялата страна (единични мигриращи индивиди са наблюдавани в Западна България), като предпочита да прелита през източната част от страната. Интензивен прелет е установен по поречието на Тунджа и в източната част на страната, най-общо от линията Суходол – Шумен – Силистра на изток до Бургаския залив в Южна България и до Преселенци в Добруджа.

По време на есенна миграция през България са установени да прелитат до 804 индивида (Michev et al., 2011). Тази численост е отчетена през 1979 г. и от тогава не е отчетена подобна численост на мигриращи черни кани. Най-високата отчетена численост при Атанасовско езеро след 1979 г. е 601 мигриращи черни кани през 2005 г. Трябва да се отчете, че при цялостното проучване на миграцията на територията на Северна България през 2011 г. (с относително слабо покритие на Добруджа, но с концентрация на прелета там) са регистрирани 148 индивида, а през 2012 г. на територията на Южна България между Източни Родопи и Бургас и в Добруджа са регистрирани общо 534 мигриращи черни кани, от които в Добруджа са 205. Също трябва да се отчете факта, че по Северното Черноморие до бреговата ивица е регистриран прелет на черни кани между 100 и 150 индивида на сезон (в района на Българево, Топола, Балчик и Албена) и на нос

Емине – 113 индивида за сезон, които най-вероятно не преминават през Атанасовско езеро, а пресичат Бургаския залив. На тази база може да се приеме, че поне 700 черни кани мигрират през източната част на страната, макар и относително, може да се предположи, че през територията на цяла България по време на есенна миграция преминават между 800 и 900 черни кани. През есента черните кани също летят над територията на цялата страна, но миграцията е концентрирана в източната част на страната. В Северна България интензивният миграционен коридор е между Острово (в Лудогорието) и района на Каварна – Българево (в Добруджа). В Дунавската равнина също се наблюдават, макар и по-малко интензивни, прелетни пътища – в Централната Дунавска равнина в района на Ореш, а също и в Западната Дунавска равнина между село Разград и Галиче. В Южна България миграционният поток от черни кани се концентрира в основна степен в района на Бургас от село Суходол на изток до морето, включително над самия Бургаски залив. Част от птиците следват бреговата ивица по Северното Черноморие и пресичат Бургаския залив. По поречието на река Тунджа също се наблюдава относително интензивен прелетен път. През Източните Родопи също е наблюдаван по-интензивен прелет в сравнение със съседните райони като поречието на Марица и Сакар, макар миграцията да е по-слаба от тази по поречието на Тунджа..

Интензивност и динамика на прелета

Сезонна динамика

Пролетната миграция на черната каня започва от началото на март и продължава до последната десетдневка на май (Симеонов и др., 1990). Най-интензивен е прелетът от средата на април до началото на май. Есенната миграция на черната каня започва в началото на август и продължава до последната десетдневка на октомври, като основната част от птиците преминават през страната ни от средата на август до края на септември. Най-интензивният прелет на черни кани е в между 15 и 30 август (Michev et al., 2011; БДЗП, 2005) и в средата на септември (между 10 и 20 септември). В Добруджа пик в прелета на черни кани е регистриран на 29 август през 2004 г., на 14 септември през 2005 г., а най-интензивен прелет през 2012 г. е регистриран на 13 септември. Трябва да се отчете факта, че през 2012 г. не са провеждани проучвания на миграцията на наблюдателните точки с най-интензивен прелет на черни кани през 2004 и 2005 г. – Българево, Топола и Балчик. В Южна България многогодишният пик на миграцията на черна каня е около 21 август, но през 2012 г. най-интензивният прелет е отчетен на 18 септември. Това показва, че най-вероятно има поне два пика в прелета на черната каня – августовски и септемврийски, но са необходими повече проучвания за ясното им диференциране.

Дневна динамика

Черната каня прелита основно между 8 ч. сутрин и 17 ч следобед, като прелетът е относително по-интензивен до обед, както по време на есенна, така и по време на пролетна миграция. По време на есенна миграция рано сутрин са регистрирани единични птици в района на Острово (в Лудогорието), Гешаново (Добруджа) и при Суходол и Атанасовско езеро (в Бургаския район). Късно следобед мигриращи черни кани са отчетени в района на Дуранкулак, Пленимир и Росеново (Добруджа), Острово (в Лудогорието) и Равнец и Суходол (Бургаски район). По време на пролетна миграция рано сутрин са регистрирани единични птици в района на Ветрен (Бургаския район), а късно следобед – в района на Дуранкулак (Добруджа).

Повечето регистрирани черни кани по време на прелет летят на височина до 200 м. по всяко време на деня, както през пролетта, така и през есента. В междинния височинен пояс между 200 и 500 м през пролетта са наблюдавани да летят птици след 10 ч. преди обяд, а през есента още от 8 ч. сутрин. През пролетта малък брой птици се издигат на височина над 500 м, основно в следобедните часове между 13 и 16 ч. През есента черните кани летят над 500 м. основно в обедните и следобедните часове.

Височинно разпределение на прелитащите реещи птици

Черната каня по време на миграция е наблюдавана да прелита в много широк височинен диапазон - от 5 м до 1300 м. По време на есенна миграция птиците летят на височина до 1300 м, докато през пролетта не са регистрирани птици летящи над 800 м. Както по време на есенната миграция, така и по време на пролетната миграция, преобладаващият брой птици са регистрирани да прелитат на височина до 200 м. При проучванията на миграцията в Добруджа през 2004 и 2005 г. са отчетени и голям брой птици летящи на височина около 500-600 м., освен тези, летящи до 200 м. височина.

Миграционни потоци

Основното направление на прелитащите черни кани по крайбрежието през есента следва географската посока на морския бряг, като при Българево, Топола и Балчик повечето птици поддържат направление на полета запад и югозапад, а на юг при Емине, основната посока е юг. Над сушата в източните части на Добруджа и в района на Бургас основното направление е на югозапад, като постепенно с навлизане във вътрешността птиците летят в направление север – юг. В Северна България това е основното направление на прелета в Лудогорието и в Дунавската равнина, но в района на Галиче птиците летят основно на югоизток, а в Лудогорието част от птиците също летят на югоизток. В Южна България между Суходол и Източните Родопи основното направление на прелета остава на юг. Въпреки, че повечето черни кани, регистрирани по крайбрежието, следват морския бряг, има основание да се счита, че голяма част от тях пресичат Бургаския залив още от нос Емине.

Използване на района за стационариране и нощуване от реещи птици

Макар да няма точно локализиращи нощувки на черни кани на територията на България, следвайки дневната динамика на прелета в проучваните райони, може да се допусне, че предпочитани места за нощувка на вида през есента има по Черноморското крайбрежие в района на Бургас и село Суходол, в Добруджа, както по крайбрежието, така и във вътрешността – Росеново, Пленемир, Гешаново, а също и в Лудогорието (в района на Острово). През пролетта възможни нощувки има в района на Бургаските езера и Дуранкулашкото езеро в Добруджа. Възможно е някои от птиците да нощуват и в горите на Източна Стара планина, за което свидетелстват някои ранни за деня наблюдения от превала при Дюлинския проход.